

**ПЕРЕКЛАД ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АНГЛОМОВНИХ
ОНЛАЙН-НОВИНАХ ПІД ЧАС ВИСВІТЛЕННЯ ВІЙНИ В УКРАЇНІ****THE TRANSLATION OF MILITARY TERMINOLOGY IN ENGLISH-LANGUAGE
ONLINE NEWS INTERPRETING THE WAR IN UKRAINE****Малімон Л.К.,***orcid.org/0000-0001-6740-0701**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри практики англійської мови**Волинського національного університету імені Лесі Українки***Щербан К.О.,***orcid.org/0009-0003-4303-8199**студентка II курсу магістратури факультету іноземної філології**Волинського національного університету імені Лесі Українки*

Російсько-українська війна, розпочата у 2014 році і посилена з 24 лютого 2022 року, значно вплинула на розвиток військово-технічної термінології. Загострення стосунків між Україною і росією, а також міжнародна реакція, стимулюють активний розвиток нових термінів у цій сфері. Співпраця України з міжнародними організаціями і країнами-партнерами, такими як НАТО, також сприяє формуванню нової термінології та удосконаленню існуючої. При перекладі військово-технічної термінології на тлі її активного розвитку відбуваються процеси адаптації та творення нових мовних форм. З появою нових зразків зброї, техніки та концепцій у військовій сфері, перекладачі стикаються з потребою створення або адаптації термінів, які відображатимуть сучасні реалії. При перекладі цієї термінології перекладачі повинні адаптувати її до мовного середовища, де вона буде використовуватися, забезпечуючи зрозумілість та відповідність мовному контексту.

Статтю присвячено дослідженню військової термінології та специфіки її перекладу в англійськомовних онлайн-новинах під час висвітлення війни в Україні. Стаття пропонує комплексне дослідження військової лексики та термінології, яке охоплює теоретичне обґрунтування понять та підходів до їх класифікації. Основна увага приділяється перекладознавчим основам теорії перекладу військових термінів, зокрема, їх специфічним особливостям у контексті висвітлення подій. Стаття також здійснює аналіз особливостей перекладу термінології, розглядаючи використання методів перекладу, а саме використання лексичних еквівалентів, та, у разі їх відсутності, різноманітних перекладацьких трансформацій, таких як калькування, транскодування, компресії, декомпресії, пермутації, конкретизації та генералізації значення, а також переклад відповідним скороченням та переклад відповідною повною формою слова або словосполучення для відтворення аббревіатур та акронімів.

Ключові слова: військова термінологія, тематичні групи військової лексики, військовий переклад, перекладацькі трансформації, онлайн-новини, війна в Україні.

The Russo-Ukrainian War, which began in 2014 and intensified from February 24, 2022, has significantly impacted the development of military and technical terminology. The deterioration of relations between Ukraine and Russia, along with international reactions, has spurred the active development of new terms in this field. Ukraine's collaboration with international organizations and partner countries, such as NATO, also contributes to the formation of new terminology and the refinement of existing terms. As military and technical terminology evolves, processes of adaptation and the creation of new linguistic forms occur during translation. With the emergence of new weapons, equipment, and concepts in the military sphere, translators face the challenge of creating or adapting terms that reflect current realities. Translators must adapt terminology to the linguistic environment where it will be used, ensuring clarity and appropriateness in context.

This article is dedicated to the study of military terminology and its translation specifics in English-language online news coverage of the war in Ukraine. It offers a comprehensive examination of military vocabulary and terminology, including theoretical justification of concepts and approaches to their classification. The primary focus is on the translation theory foundations of military terms, particularly their specific features in the context of event coverage. The article also analyzes the characteristics of translating terminology, exploring translation methods such as the use of lexical equivalents and, when unavailable, various translation transformations including calque, transcoding, compression, decompression, permutation, specification, and generalization of meaning, as well as translation of abbreviations and acronyms into their full forms.

Key words: military terminology, thematic groups of military vocabulary, military translation, translation transformations, online news, war in Ukraine.

Постановка проблеми. В сучасному світі одним із серйозних викликів, який постає перед глобальною спільнотою, є проблема військових конфліктів, що виникають у гарячих точках різних

регіонів планети. Важливість усвідомлення необхідності правдивого та адекватного висвітлення подій у цьому контексті перспективна, оскільки мова, яку використовують для опису та аналізу

мілітаризованих подій, нерідко стає маніпулятивним інструментом у руках політиків, представників засобів масової інформації, військових експертів, істориків, письменників тощо. Вивчення лексичних одиниць, які використовуються для опису військових подій, має вагомe значення, оскільки вони визначають прагматику висловлювання. Вибір слів із специфічною конотацією може впливати на сприйняття та інтерпретацію інформації глядачами, читачами або слухачами. Таким чином, вивчення військової лексики стає важливим аспектом лінгвістичної науки, оскільки воно розкриває питання впливу мови на формування світогляду та стереотипів. Переклад також відіграє ключову роль під час висвітлення подій війни у різних частинах світу, зокрема в Україні. Адекватне передавання та розуміння термінології, пов'язаної з військовими конфліктами, має величезне значення для точного та об'єктивного інформування громадськості та міжнародної спільноти про події, які відбуваються. Правильно вибрані переклади сприяють якійсь комунікації та допомагають уникнути спекуляцій чи спотворень інформації, а також сприяють усвідомленню наслідків військових дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Оцінка сучасного стану проблеми вказує на значний рівень уваги, яку їй приділяють учені та дослідники. Різноманітні дослідження в цьому напрямку свідчать про актуальність та складність проблеми взаємозв'язку мови та війни в сучасному світі. Особливості перекладу військових термінів у своїх роботах досліджували В. Балабін, О. Нікіфорова, М. Зайцева, І. Литовченко, Л. Бондаренко, В. Коновалов, Ю. Бойко, Ю. Лукіянчук, О. Пуш, Н. Гасюк, Г. Сидорук та В. Сухляк М. Білан та ін. Однак, незважаючи на існуючий рівень досліджень, важливо зауважити, що мова є динамічним явищем та постійно розвивається. Зміни в політичному, соціокультурному та технологічному середовищі призводять до появи нових термінів та варіантів їх перекладу іншими мовами. Це відкриває перспективи для подальшого дослідження специфіки перекладу військової термінології.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз специфіки функціонування військової термінології в англomовних онлайн-новинах на матеріалах інтернет-видання «Мілітарний», що висвітлює події війни в Україні. Дослідження спрямоване на виявлення та систематизацію особливостей перекладу військових термінів, які належать до різних тематичних груп, що дозволяє розкрити сутнісні характеристики їхнього вживання в англomовному дискурсі. Для цього

застосовуються як теоретичні методи, зокрема аналіз, синтез і систематизація, так і спеціалізовані лінгвістичні та перекладознавчі підходи, що забезпечують глибоке вивчення лексичних, синтаксичних і семантичних аспектів перекладу військової термінології.

Виклад основного матеріалу. Російсько-українська війна, що почалася у 2014 році та повномасштабне вторгнення в Україну з 24 лютого 2022 року вплинули на розвиток військово-технічної термінології. Сучасні події на міжнародній арені, зокрема загострення стосунків між Україною та росією, а також реакція інших країн на цю ситуацію, стимулюють активний розвиток термінології, пов'язаної з військовими подіями та військово-політичними аспектами. Україна прагне забезпечити мир та безпеку в регіоні і співпрацює з різними міжнародними організаціями та країнами-партнерами, зокрема з НАТО та іншими країнами, які є лідерами у військово-політичній сфері. Ця співпраця сприяє виникненню нової термінології та активному розвитку існуючої.

Різноманітність підходів до визначення військової лексики свідчить про її багатомірність і необхідність врахування різних факторів при перекладі. Наприклад, П. Мельник визначає військову лексику як лексичну одиницю, що номінує конкретного референта у сфері офіційної військової комунікації [1, с. 138], підкреслюючи її особливу роль у військових комунікаціях. Д. Григор'єва розділяє військову лексику на загальну та спеціальну, включаючи військову термінологію, командні та ритуальні одиниці, що відображає різні аспекти її функціонування [2, с. 93]. М. Абдурагімова розрізняє термінологічну спеціальну лексику та професійну загальноживану лексику, наголошуючи на їхній взаємодії в межах військового жаргону [3, с. 16]. Ю. Байло виділяє три складові військового словника: військову термінологію, неофіційні еквіваленти та арготизми, зазначаючи, що їхнє використання визначається офіційною військовою літературою [4, с. 18]. В. Балабін, аналізуючи англomовну військову лексику, класифікує її на військову, військово-технічну та емоційно-забарвлену лексику, що відображає різні аспекти військового дискурсу [5, с. 10]. Зокрема, дослідження військової лексики у синхронії та діахронії дозволило вченим систематизувати у три основні групи: військову термінологію, військово-технічну лексику та емоційно забарвлені елементи, кожна з яких розкриває різноманітні аспекти функціональності та еволюції лексики у військовій комунікації.

У контексті розуміння військового терміна, Р. Стацюк, враховує лінгвістичну концепцію термінів, розглядаючи їх як слова або словосполучення спеціалізованої мови, створені або застосовані для точного визначення специфічних понять та об'єктів у певній галузі знань. Ці терміни відрізняються від слів загальноживаної мови чітко визначеною семантикою та специфічним відтворенням понять. Терміни, які використовуються військовою мовою, не лише іменують поняття, але й докладно його уточнюють та відділяють від аналогічних понять в суміжних галузях знань [6, с. 114].

Натомість, Ю. Бойко визначає поняття військового терміна з точки зору перекладу, зосереджуючись на особливостях використання цих термінів у військових текстах. На думку вченого, термін визначається своєю здатністю логічно та точно описувати об'єкти, явища, якість, відносини та процеси в певній спеціальній галузі. Загалом, вчений визначає термін як слово чи словосполучення, що відноситься до певного поняття в системі уявлень про конкретну галузь науки та техніки [7, с. 19].

Загалом можна стверджувати, що військовий термін – це слово або словосполучення, яке чітко визначає конкретне поняття військової справи. Основними характеристиками військового терміна є наявність дефініції, системність, однозначність, стилістична нейтральність та висока інформативність. Ці риси проявляються в межах терміносистем, поза якими термін втрачає свої дефінітивні та системні характеристики, стаючи частиною загальноживаної лексики.

Класифікація військових термінів є завданням, яке вимагає врахування різноманітності та специфіки понять, що стосуються військової сфери. Існують різні підходи до такої класифікації, які визначаються залежно від обраної системи аналізу та акцентування уваги на певних аспектах. Наприклад, С. Бондарчук виокремлює різні аспекти військової лексики та намагається створити систематизовану класифікацію, враховуючи різноманітні аспекти військової діяльності. Основні напрямки його класифікації включають назви осіб, пов'язаних з військовою справою (*general* – генерал, *sergeant* – сержант, *commander* – командир), назви зброї, військового спорядження та регалій (*rifle* – гвинтівка, *combat boots* – бойові черевики, *medals* – медалі), назви збройних сил та військових одиниць (*navy* – військово-морські сили, *airborne division* – десантна дивізія, *tank battalion* – танковий батальйон), стратегії та тактики ведення бойових дій та їх наслідки (*Guerrilla Warfare* – Партизанська

війна, *Blitzkrieg* – Бліцкриг, *Counterattack* – Контратака) [8, с. 115].

З іншого боку, Ю. Лукіяничук пропонує детальну класифікацію військової термінології відповідно до видів та родів збройних сил. Ця класифікація розподіляє терміни в залежності від їхнього застосування та специфіки конкретного виду військ. Основні напрямки цієї класифікації включають терміни сухопутних військ (*tank brigade* – танкова бригада), терміни військово-морських сил (*landing craft* – десантний корабель), терміни військово-повітряних сил (*bomber* – бомбардувальник), терміни військ зв'язку (*signal operations center* – вузол зв'язку), терміни інженерних військ (*combat engineer support* – інженерне забезпечення бойових дій) [9, с. 66]. Зазначена класифікація розкриває важливі відмінності та специфіку термінів у контексті різних видів збройних сил, що сприяє розумінню та використанню військової термінології в конкретних ситуаціях.

С. Фролов аргументує необхідність диференціації термінів за тактичним, організаційним та військово-технічним критеріями, особливо при їхньому використанні у різних видах військ та різних гілках збройних сил і виділяє тактичні терміни (*ambush* – засідка), організаційні терміни (*battalion* – батальйон, *logistics* – логістика), військово-технічні терміни (*guided missile* – керована ракета, *stealth technology* – технологія «Інкогніто», *Unmanned Aerial Vehicle (UAV)* – Безпілотник (БПЛА)), терміни за видами військ та родами збройних сил (*infantry* – піхота, *armored division* – танкова дивізія, *air force* – повітряні сили) [10, с. 135].

Зважаючи на розглянуті підходи, можна виділити три основні тематичні групи військових термінів: «Армія як інструмент держави» (охоплює номінації, що стосуються різних аспектів військової політики та дій держави), «Армія як соціальний інститут» (терміни, що описують різні аспекти армійської структури як соціального інституту), «Озброєння та технічне оснащення армії» (номінації, які описують різноманітні види зброї, техніки та спорядження, що використовуються військовими силами). Наведена класифікація сприяє систематизації термінів, дозволяючи дослідникам та фахівцям краще розуміти та аналізувати військову термінологію в залежності від їхнього контексту та застосування. Розуміння структури та тематичних груп термінів дозволяє перекладачам краще і точніше передавати значення військових термінів у перекладі. Знання класифікацій сприяє у створенні систематизованої термінологічної бази, що полегшує роботу перекладачів і сприяє уніфікації термінології військової сфери.

Переклад військової термінології є складним завданням через технічну специфіку цих термінів. У військовій галузі дуже важливо точно розуміти та передавати інформацію про різноманітні збройні системи, технології та процеси. Ця термінологія містить багато термінів, аббревіатур, скорочень та технічних деталей, які мають чітке визначення та вагому значення для ефективності військових операцій. Основний метод перекладу термінів базується на використанні лексичного еквівалента. Лексичний еквівалент – це лексичний відповідник, який точно відображає значення конкретного терміну в іншій мові. Наприклад: “*Десантники зі складу 77-ї окремої аеромобільної бригади знищили ворожу самохідну гарматну установку “Гіацинт-С”*” [11] – “*Paratroopers of the 77th Airmobile Brigade destroyed the Russian Giatsint-S self-propelled gun*” [12].

Важливо враховувати, що у випадках, коли відсутній відповідний термін у мові перекладу, можуть виникати виклики щодо вибору оптимального перекладу. Загалом, для перекладу таких військових термінів використовують різноманітні перекладацькі трансформації. Деякі з найпоширеніших включають:

1. Калькування представляє собою метод передачі денотативного значення лексичної одиниці мови оригіналу без збереження її звукової або орфографічної форми, однак з відтворенням її структурної моделі. Наприклад: “*Російський пункт управління БПЛА і базу розміщення особового складу у населеному пункті Козачі Лагери виявили українські військові*” [11] – “*The Ukrainian military discovered the Russian UAV command post and the base for the deployment of personnel in the village of Kozachi Laheri*” [12].

2. Транскодування – це метод перекладу, що включає відтворення звукової або графічної форми слова мови оригіналу засобами мови перекладу. Існує два основних види транскодування: транслітерація (слово мови оригіналу передається у відповідності до літер мови перекладу); транскрибування (звукова форма слова мови оригіналу відтворюється за допомогою відповідних літер мови перекладу). Наприклад: “*На Бахмутському напрямку росіяни застосували бойові роботизовані машини зі встановленими гранатометами АГС-17*” [11] – “*The Russians use unmanned combat ground vehicles with installed AGS-17 grenade launchers in the Bakhmut sector*” [12].

3. Компресія/вилучення слів є трансформаційним методом перекладу, спрямованим на зменшення кількості мовних знаків у вислові другої мови або видалення надмірної експліцит-

ної інформації у формі зайвого слова або словосполучення в мові оригіналу. Наприклад: “*Take посилення вогневої потужності підрозділу стало можливим завдяки 3 000 000 гривень, – розповіли у фонді*” [11] – “*Such an increase in the firepower of the unit was made possible thanks to UAH 3,000,000*” [12].

4. Декомпресія/ампліфікація є перекладацькою трансформацією, спрямованою на збільшення кількості мовних знаків у вислові другої мови або на спосіб перекладу слова в мові оригіналу за допомогою мінімум двох лексем у мові перекладу. Наприклад: “*Не обов’язково це буде наступ. Можливо, вони поповнюватимуть ним свої підрозділи, які втрачають боєдатність*” [11]. – “*It won’t necessarily be offensive. Perhaps they will replenish their units that are losing their combat capability*” [12].

5. Пермутація – це лексична трансформація, яка включає зміну порядку лексем у словосполученні або елементів у фраземі, з метою вираження нових семантичних або структурних відтінків у висловлюванні. Наприклад: “*Тобто він стійкий в умовах сильного вітру, а це дає змогу чіткіше тримати картинку в кадрі та фокусі. Завдяки такому фідбеку від військових розробники вдосконалили функціонал БПЛА, щоб «зір артилерії» ставав ще гострішим*” [11]. – “*It is stable in conditions of strong wind, and this makes it possible to keep the picture in frame and focus more clearly. Due to such feedback from the military, the developers improved the functionality of the UAV so that the “artillery sight” becomes even sharper*” [12].

6. Конкретизація значення представляє собою лексико-семантичну трансформацію, яка впливає на поняття виду та широкої семантичної області висловлення в процесі перекладу. Наприклад: “*Російська артилерійська установка перебувала на позиції у розгорнутому положенні*” [11] – “*The Russian artillery installation was on a battlefield position in a deployed state*” [12].

7. Генералізація значення – це лексико-семантична трансформація, яка передбачає заміну слова або фрази з вузькою семантикою в мові-джерелі на відповідне слово чи вираз із ширшою семантичною областю в цільовій мові. Наприклад: “*Українські фахівці розробили новий розвідувальний дрон WarDog для артилерійських підрозділів*” [11] – “*Ukrainian engineers have developed a new reconnaissance drone called WarDog for artillery units*” [12].

Додатково, у статтях на військову тематику виявляється велика кількість скорочень, зокрема акронімів та аббревіатур. Серед основних методів перекладу таких скорочень виділяють:

1. Переклад відповідним скороченням – еквівалентна аббревіатура використовується у мові перекладу. Наприклад: “*Про це повідомляє прес-служба ССО*” [58] – “*This was reported by the press service of the SOF*” [59].

2. Переклад відповідною повною формою слова або словосполучення – полягає у визначенні повної форми аббревіатури у мові оригіналу за словником або за контекстом самого тексту. Наприклад: “*Ворожу колісну САУ підбив український ударний FPV-дрон*” [11] – “*The Ukrainian FPV drone hit the wheeled self-propelled gun*” [12].

Таким чином, наведені приклади свідчать про різноманіття методів перекладу, які використовуються залежно від контексту та особливостей кожного терміну.

Висновки. Таким чином, можна підсумувати, що військова лексика є важливою складовою мови, яка використовується у сфері військової справи. Вона включає терміни та вирази, що

використовуються в армійському спілкуванні, а також охоплює військову термінологію, технічні терміни та емоційно забарвлену лексику, що властива військовослужбовцям. Аналіз класифікацій військової термінології спрощує розуміння та використання термінів у перекладі, розкриваючи їхню структуру і категорії. Це покращує якість перекладів, дозволяючи краще передавати семантичні відтінки і сприяє створенню систематизованої термінологічної бази. Основними способами перекладу військової термінології є використання лексичних еквівалентів, та, у разі їх відсутності різноманітних перекладацьких трансформацій, а саме калькування, транскодування, компресії, декомпресії, пермутації, конкретизації та генералізації значення. Серед основних методів перекладу аббревіатур та акронімів виділяють переклад відповідним скороченням та переклад відповідною повною формою слова або словосполучення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мельник П. П., Юрковська М. М. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення. *Вісник студентського наукового товариства Донецького Національного Університету імені Василя Стуса*. 2021. Том 2. № 13. С. 137–141.
2. Григор'єва Д. Вивчення військової термінології на заняттях з української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2014. Вип. 10. С. 91–98.
3. Abdurrahimova M. Variation of military vocabulary and problems of general meaning. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31(70), № 3(2). С. 14–18.
4. Байло Ю. В. Теоретичні засади дослідження термінів військової справи як номінативних одиниць у сучасній англійській мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2018. Вип. 37(2). С. 18–20.
5. Балабін В. В. Визначення поняття «військовий переклад». *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10, № 3. С. 7–14.
6. Стацюк Р. В. Основні підходи до вивчення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці. *Науковий вісник Дрогобицького Державного Педагогічного Університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки».* *Мовознавство*. 2016. Т. 2. № 5. С. 113–116.
7. Бойко Ю. П., Долинський Є. В. Особливості перекладу англійської військової термінології. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2020. № 20. С. 17–21.
8. Бондарчук С. В., Галаган В. І., Рибидайло А. А, Полішко С. В. Пропозиції щодо класифікації тематичних груп термінів, що застосовуються в управлінні життєвим циклом інформаційних систем військового призначення. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2021. № 2. С. 114–119.
9. Лукіяничук Ю. О. Способи класифікації військових термінів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* *Серія : Філологічна*. 2017. Вип. 66. С. 65–67.
10. Фролов С. М., Крилов І. О. Класифікація тематичних груп військово-морських термінів. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2021. № 1. С. 134–138.
11. Мілітарний. URL: <https://mil.in.ua/uk/> (дата звернення: 23.04.2024).
12. Military. URL: <https://mil.in.ua/en/> (дата звернення: 23.04.2024).